

CRUCEA COMEMORATIVĂ A CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

Dr. Silviu ANDRIEȘ-TABAC

THE COMMEMORATIVE CROSS OF THE WORLD WAR TWO

The 5 March 2010, the Parliament of Republic of Moldova instituted the Commemorative Cross of the World War Two (1939-1945). This medal will be conferred to all the participants (military and civilians) of the World War Two, as of Red Army as of Romanian one. The concept of Commemorative Cross was preliminary also approved by the National Commission for Heraldry.

The new medal imitates the form of the Romanian Medal "Commemorative Cross of the 1916-1919 War" (a "Byzantine" cross with the limbs ended in rhombs), but its color is grey. In the cross centre there was a round medallion with the composition of central shield of the Republic of Moldova's coat of arms. The reverse has the date "1939/1945" written on. The ribbon is in seven black and white stripes, as a symbol of occidental and traditional mourning.

La 5 martie 2010, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea privind instituirea medaliei jubiliare *Crucea Comemorativă. Războiul al Doilea Mondial*, care a fost promulgată de Președintele interimar al Republicii Mihai Ghimpu la 16 martie (*Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr. 37-38, 19 martie, p. 7-8, art. 87 și 88). Apariția în sistemul național de decorații a acestui nou însemn faleristic a fost prilejuită de comemorarea aniversării a 65-a de la sfârșitul celei de-a doua conflagrații mondiale în anul curent, iar inițiativa creării lui s-a datorat Președintelui interimar al țării. Crucea face pionieratul atât în tipologia distincțiilor noastre naționale, care nu cunoscuse anterior decât forme de ordin de piept fără baretă și de medalie rotundă suspendată de baretă, cât și în manifestarea suveranității Republicii Moldova în decorarea veteranilor și participanților războiului din 1939-1945, căci va însoți pentru prima dată medalia jubiliară tradițională a Comunității Statelor Independente. Dar noutatea cea mare, care a suscitât interesul general, a fost faptul că aceeași medalie se va înmâna și veteranilor Armatei Roșii, și celor ai Armatei Române, simbolizând împăcarea istorică și renunțarea la etichetările stradale ofensatoare de „ocupanți” și „fasciști”.

Concepția medaliei comemorative a fost discutată în două ședințe ale Comisiei Naționale de Heraldică. La ședința din 26 ianuarie 2010 s-a decis doar ca viitoarea distincție să aibă forma unei cruci cu panglică și să nu includă milesime, membrii C.N.H. urmând să înainteze propuneri concrete. Concepția în sine a fost dezbătută și aprobată în ședința din 13 februarie 2010, prezidată

**Crucea Comemorativă
a celui de-al Doilea Război Mondial (avers și revers)**

de președintele C.N.H. dr. hab. în studiul artelor Mariana Șlapac. Viziunile expuse de doctorii în istorie Vladimir Mischevca, Ana Boldureanu, Varvara Buzilă și alți participanți au fost rezumate de subsemnatul, care a propus o soluție finală de întrupare faleristică personalizată a acestor viziuni. Antrenat în calitate de desenator, pictorul Iurie Caminschi, ale cărui propuneri prezentate în ședința din acea zi nu fuseseră acceptate, a realizat o schiță a medaliei în conformitate cu decizia comisiei. Această schiță, cu doar două modificări principiale (excluderea ramurii de măslin de pe baretă distincției decisă în aparatul Președintelui țării și introducerea milesimelor „1939-1945” pe reversul însemnului decisă de Parlament) și cu armonizarea dimensiunilor și proporțiilor a și fost adoptată de forul legislativ al țării la 5 martie.

Calea afirmării Crucii Comemorative nu a fost una ușoară. Anumite forțe politice, în special revanșarde și românofobe, au atacat ideea decorării comune a veteranilor moldoveni din ambele armate beligerante în cea de-a doua conflagrație mondială, folosind procedee de atac dezgustătoare specifice campaniilor propagandistice din epoca totalitară și furnizând informații false în mass-media pentru a denigra însemnul faleristic. Sarcina acestora a fost ușurată de sabotori neidentificați încă din aparatul tehnic al Legislativului, care în locul imaginii reale a proiectului medaliei au difuzat în Parlament și în toate mijloacele de informare în masă o imagine eronată, deformată coloristic și în ceea ce privește proporțiile. Această imagine denaturată trezea în mod firesc nemulțumirea și nedumerirea oamenilor, încât președintele C.N.H. a fost nevoit să remită în ziua de 9 martie 2010 un comunicat de presă cu imaginea bună a proiectului distincției, iar apoi să acorde interviuri companiilor de televiziune și radiodifuziune în care să explice realitatea obiectivă.

Din punct de vedere tehnic, însemnul medaliei, confecționat din tombac patinat de culoare cenușie,

reprezintă o cruce cu brațele egale având extremitățile terminate în romburi cu laturile ușor convexe, înscrisă într-un cerc imaginar cu diametrul de 35 mm. Crucea are în centru un medalion rotund, cuprinzând compoziția scutului central din Stema de Stat a Republicii Moldova (taiat, roșu și albastru, cu un cap de bour broșând, însoțit între coarne de o stea cu opt raze, jos la dextera de o roză heraldică, iar jos la senestra de o semilună conturnată, totul de aur). Pe reversul însemnului, în centru, într-un cerc conturat, sunt incizate milesimele „1939/ 1945”. Însemnul se fixează cu un inel de o bareta metalică, de formă dreptunghiulară și cu colțurile de jos tăiate, îmbrăcată cu o panglică de moar cu lățimea de 30 mm, dungată vertical alb și negru de șapte piese egale ca lățime. Înălțimea totală a distincției este de 90 mm. Distincția are pe revers un sistem de prindere de haină și se poartă în partea stângă a pieptului.

Crucea Comemorativă a celui de-al Doilea Război Mondial, instituită în Republica Moldova în 2010, a fost concepută ca să evite formele deja utilizate în faleristica națională departamentală (crucea de Malta, crucea Rupert etc.), dar și confundarea formală cu medalia *Crucea Comemorativă a celui de-al Doilea Război Mondial, 1941-1945*, instituită de România în 1994¹, care are forma solemnă a unei cruci de Malta iar panglica dungată de 11 dungii negre și albastru-deschis, sau cu arhicunoscuta cruce militară rusească Sf. Gheorghe², având forma unei cruci labate (croix pattée) și panglica dungată de 5 dungii negre și galbene (portocalii). Distincția comemorativă moldovenească se înscrie conceptual în tradiția crucilor comemorative ale aliaților din Primul Război Mondial și imită concret Medalia *Crucea Comemorativă a războiului 1916-1918*, instituită în Regatul României prin Decretul regal nr. 1744 din 8 iulie 1918, forma căreia era atunci definită drept „cruce bizantină”³. Aceasta, având forma unei cruci cu brațele egale și extremitățile romboidale cu laturile ușor convexe, iar bareta dungată în șapte dungii albastre și verzi, a fost conferită și veteranilor basarabeni.

În privința culorii însemnului crucii, C.N.H. a avut două soluții – oțel patinat sau bronz patinat – alegându-se prima, un cenușiu închis mai puțin uzitat și care accentuează caracterul sobru, fără festivism gratuit, al acestei cruci. Singura pată de culori vii este oferită de medalionul central din inima însemnului, care printr-o formă adaptată – în locul scutului pentagonal răsturnat din stema de stat s-a folosit un scut rotund – marchează Republica Moldova ca țară de emisie a distincției.

La alegerea culorilor dungilor panglicii, C.N.H. a insistat pe evitarea asemănării cu panglica medaliei românești similare contemporane, cu panglica rusească Sf. Gheorghe și cu panglica Crucii Comemorative

1 Legea nr. 68/ 1984, ultima republicare: în „Monitorul oficial al României”, 2000, nr. 14, 17 ianuarie, partea I, p. 15-16.

2 В. А. Дуров, *Ордена России*, Москва, «Воскресенье», 1993, с. 34-63.

3 Ion Safta, Jipa Rotaru, Tiberiu Velter, Floricel Marinescu, *Decorații românești de război. 1860-1917*, București, *Editura Universitaria*, 1993, p. 140-141, 143.

românești pentru Primul Război Mondial. Este de la sine înțeles, că forma de cruce labată și combinația culorilor panglicii Crucii de Oțel a Germaniei naziste (roșie, lată de 7/15 și flancată cu câte o dungă albă și, alăturat, cu câte una neagră, fiecare lată de 2/15, pentru panglicile distincțiilor derivate fiind utilizate aceleași trei culori, dar în alte soluții)⁴ au fost percepute ca tabu. Căutările s-au oprit asupra combinării celor două culori românești ale doliului: negrul contemporan preluat din Occident și albul tradiției naționale vechi⁵. Această formulă de șapte dungii negre și albe a accentuat caracterul comemorativ al medaliei și a ancorat-o și mai adânc în tradiția autohtonă. Întreaga distincție și-a găsit echilibrul estetic și conceptual.

În conformitate cu Statutul distincției, Medalia jubiliară *Crucea Comemorativă. Războiul al Doilea Mondial* se conferă cetățenilor Republicii Moldova:

a) militari, asimilați și angajați civili care au participat la acțiunile de luptă pe fronturile Războiului al Doilea Mondial;

b) partizani și participanți la mișcarea ilegalistă din perioada menționată;

c) militari și angajați civili care, în perioada războiului, și-au satisfăcut serviciul în forțele armate implicate în conflagrație;

d) persoane care au muncit în spatele frontului și care au fost decorate cu ordine și medalii pentru abnegația în muncă manifestată în anii războiului;

e) foști deținuți, inclusiv minori, care s-au aflat în lagăre de concentrare, ghetouri și în alte locuri de detenție forțată create de fasciști”.

Este regretabil faptul că nu s-a ținut cont de propunerea C.N.H. ca noua distincție să fie acordată și neparticipanților la conflagrație – persoane care comemorează cultul eroilor din cel de-al Doilea Război Mondial, care restaurează monumentele și cimitirele militare, care reînvie memoria războiului în literatură și arte (artiști plastici, scriitori, poeți etc.).

În încheiere, aș vrea să mărturisesc faptul că am dedicat munca mea asupra acestei distincții participanților la cel de-al Doilea Război Mondial din familie, astăzi cu toții răposați la Domnul – bunicului Ion Tabac, soldat-veteran al Armatei Roșii, bunicului Timofei Andrieș, muncitor concentrat la o uzină militară de armament din București, și bunicii Tatiana Coroliuc, soră medicală într-un spital militar românesc, apoi într-unul sovietic, ultimii doi niciodată beneficiind de vreo recunoaștere sau recompensă a muncii lor militare pe altarul Patriei. La fel au gândit și ceilalți membri ai Comisiei Naționale de Heraldică care au decis în această problemă. Astfel, rămânem surzi la orice învinuire de rea intenție, din partea cui n-ar veni ea, și îi îndemnăm pe criticii sinceri și criticaștrii noștri la lectură, documentare sau poacăire.

4 О. П. Курьлев, *Боевые награды Третьего Рейха: Иллюстрированная энциклопедия*, Москва, *Изд-во Эксмо*, 2006, с. 24-77.

5 Varvara Buzilă, *Simboluri ale doliului în Moldova*, în „*Revista de etnologie*”, Chișinău, I, 2005, p. 94-117.